

Monika Oledzka

DOI: 10.15290/sw.2024.24.12

Masaryk University, Brno  
Uniwersytet w Siedlcach  
e-mail: monika.oledzka1@uws.edu.pl  
ORCID: 0000-0002-1678-1775

## Rys językowy środkowoeuropejskich źródeł pamiętnikarskich Jana Makarowskiego

**Słowa kluczowe:** Jan Makarowski, język regionu, ego-dokument, pamiętniki, idiolekt, Siedlce, źródła pamiętnikarskie, Mazowsze, językoznawstwo, nazewnictwo miejskie, onomastyka, historia Siedlec, rodzinne Siedlce

Jedną z form samoświadectwa, oprócz wspomnień, autobiografii, listów, życiorysów, stanowią dzienniki i pamiętniki [Szulakiewicz 2013, 65–84], które są przedmiotem intensywnej źródłoznawczej refleksji, istotnej dla antropologii historii, lokalnej mikrohistorii i języka.

Dzieło Jana Makarowskiego, nazywane przez niego *Pamiętnikiem*, jest przykładem piśmiennictwa prywatnego epoki nowożytnej XX wieku, plasującego się na pograniczu monografii historycznoliterackiej i biografii pisarskiej procesu dokumentalistycznego [Marzec 2023, 24–27]. Można w nim dostrzec odzwierciedlenie sposobu myślenia siedlczanina tamtych czasów, odbicie językowych niuansów regionu. Był on świadkiem wielu wydarzeń, odsłaniającym mniej oficjalne strony życia i zastosowania stylu używanego przez bliskie mu grupy społeczne. Źródła pamiętnikarskie z prywatnego archiwum rodzinnego, których jestem w posiadaniu, są niezwykle skarbnicą dowodów pamięci historycznej, ukazujących tożsamość indywidualną i zbiorową [Le Goff 2007].

W pracy uwzględniam warstwę językową, stanowiącą płaszczyznę dla obiektywnych i subiektywnych spostrzeżeń Jana Makarowskiego, dla elementów realnych i abstrakcyjnych, do których się odwołuje, a które tworzą kanwę dla przestrzeni intertekstualnej i metatekstualnej [Górny 2013, 20–29]. Podjęty przeze mnie temat wpisuje się w obszar rozważań humanistycznych językoznawczych nad twórczością archiwalną.

Mowa Jana Makarowskiego jest specyficznym idiolektem, zawierającym elementy regionalne i gwarowe, przedstawia wybrane znaki czasu, pokazujące całokształt relacji zachodzących między użytkownikami i językiem [Gardzińska 1989, 7–8]. Socjolingwistyka zawiera wariantywność jego systemu, który ma różnorodne odmiany stylistyczne, wynikające ze zróżnicowania społecznego i terytorialnego.

Praca, będąca jedynie zaznaczeniem wybranych zjawisk językowych, ma pokazywać aspekt regionalny ego-dokumentu, zawierając autopercepcję i prezentację historycznych wydarzeń bliskich piszącemu, z uwzględnieniem biograficznego charakteru dzieła. Jako efekt dobrowolnej działalności, stanowi on osobiste świadectwo siedlczanina rysującego wycinek rzeczywistości rodzinnej, społecznej czy środowiskowej. Ujawnia stan wiedzy, system wartości, ewolucję, czy wewnętrzne przemiany piszącego.

Przyjęte przez mnie założenia zakładają spisanie tekstu i opatrzenie go uwagami edytorskimi oraz przyjrzenie się warstwie językowej tekstu w ujęciu pragmatycznym oraz socjolingwistycznym. Zapisany w formie drukowanej nie zawiera modernizacji słownych czy stylistycznych, lecz uwzględnia oryginalne formy idiolektu bohatera. W opisie została wykorzystana metoda badania dokumentów osobistych, polegająca na selekcji i naukowej interpretacji zapisów zawartych w dziele. Jest ona oparta na analizie danych z rękopisów i informacji biograficznych Jana Makarowskiego, tworzących równocześnie jego portret psychologiczny.

Korpus źródłowy stanowią teksty autentyczne dorobku Jana Makarowskiego, w formie dziennika zwanego *Pamiętnikiem*, zawierającym daty i opis zdarzeń od roku 1926 do 3 października 1990 roku, a uzupełnione *Pamiętnikiem duchowym modlitewnikiem*.

Piszący jest jednocześnie bohaterem wydarzeń rodzinnych, w które wplata swoje przemyślenia, duchowe przeżycia i fakty historyczne z życia Siedlec, regionu i wydarzenia ogólnopolskie, a nawet światowe. Jan Makarowski, mimo pochodzenia robotniczego, był człowiekiem inteligentnym,

wrażliwym na piękno, prawdę i dobro, a jednocześnie z pasją odkrywającym archiwalne dokumenty i pamiątki rodzinne [Olędzka 2022, 323–327]. Urodził się w Woźnikach koło Łosic 23 sierpnia 1926 roku (zmarł w styczniu 1991), ochrzczony w Niemojkach, przybył z rodzicami do Siedlec w listopadzie 1929 roku. Jako szesnastoletni chłopak pracował na kolei, później w zakładzie cholewkarskim. 24 czerwca 1950 roku ożenił się z Czesławą Makarowską z domu Knecht. Pracował z Zakładach Spirytusowych Polmos, a następnie jako palacz w szkole w Strzale, gdzie edukował dzieci szkolne, które do niego przychodziły. Ukończył liceum ogólnokształcące dla dorosłych. Pisał wspomnienia życiowe, dziennik duchowy oraz modlitewne zapiski i pieśni religijne [Olędzka 2022].

Bohater dzieła jest najpierw uczniem, później pracownikiem, mężem, ojcem, żołnierzem, a przede wszystkim katolikiem i obywatelem Europy Środkowej [Pospíšil 2015, 141–149<sup>1</sup>; Roman 2023], regionu położonego pomiędzy Europą Zachodnią i Europą Wschodnią. Zebrany zbiór codziennych notatek jest samoświadectwem zawierającym kulturowe niuanse warte analizy.

Ego-dokumenty Jana Makarowskiego powstały na Mazowszu i zawierają język mieszkańców Siedlec, zwany gwarą miejską, który ewoluował pod wpływem rozwoju, struktury aglomeracji oraz wydarzeń historycznych. Cechuje go specyficzny sposób budowania zdań, połączeń leksykalnych minionej epoki. Autor stosuje frazeologizmy, porównania, epitety i inne tropy, które stanowią kanwę dla rozważań językowo-kulturowych. Dodatkowo, rękopisy Jana Makarowskiego mają wyraźny rys chronologiczny: cechują się bezpośredniością, ekspresywnością, obrazowością, zawierają specyficzne elementy regionalne i gwarowe, zapożyczenia: rusycyzmy i germanizmy oraz elementy gwarowe ludności z pobliskich wsi. Charakteryzują się jednolitym stylem, który ulega niewielkim przekształceniom, zawierają zdania pojedyncze lub podrzędnie złożone, potoczny idiosstyl oparty na obiegowej formie o ciekawej fleksji, konstrukcjach składniowych, słownictwie środowiskowym, regionalizmach i nazwach terenowych. Dokument zawiera archaizmy i elementy gwarowe oraz środki poetyckie, w tym także w tekstach piosenek i modlitw, jak również nazwy topograficzne, antroponimiczne

---

<sup>1</sup> O relacjach przestrzennych w aspekcie socjologicznym i politologicznym i o specyfice Europy Środkowej, przestrzeni kulturowej i duchowej oraz słowiańskiej literaturze środkowo-europejskiej.

(nazwy ulic, miejscowości, nazwiska). Opisane zdarzenia często wyróżniają się zwięzłością, obiektywizmem, a nawet stylem publicystycznym, zawierającym wnikliwe komentarze.

W języku Jana Makarowskiego znajdziemy:

- liczne liczebniki, które służą podkreśleniu rangi danego wydarzenia lub osiągnięcia, zwiększając wiarygodność faktów, np. o ilość ludności, sprzętu wojskowego,
- odniesienia do Biblii i wizji onirycznych (snów),
- abstrakcyjne słownictwo nawiązujące do wiary i wewnętrznych monologów czy dialogów z Bogiem,
- słownictwo nacechowane aksjologicznie, nazwy ideałów i najwyższych zasad,
- formy wyrazów z odnoszonym 'ę' w wygłosie (chodze, współ. chodzę) oraz skłonność do wymawiania -ą w formie -o, między innymi: ido,
- wyrazy, które uwidaczniają tendencję do utraty nosowości następującej w przypadku rzeczowników rodzaju żeńskiego liczby pojedynczej, w narzędniku oraz wariantywne podejście do końcówek -ą lub -o w przymiotnikach: pracowito, czuło,
- liczne czasowniki dokonane w czasie przeszłym, charakterystyczne dla prozy wspomnieniowej,
- uproszczenia fonetyczne sugerujące naśladowanie wymowy ustnej,
- wyrazy będące kontaminacją form rodzaju męskiego i żeńskiego, np. zaczęłem, poczełem,
- zaimki w różnorodnych formach, wśród nich: bolały mi – mnie, nie miałem do siebie kolegi,
- szyk przestawny zdań, elipsy, redukcję słów: Kilka metrów [dalej] dwóch muzykantów, oraz pleonazmy,
- personifikacje rzeczy, zjawisk przyrody,
- formy zróżnicowane pod względem kategorii gramatycznej czasu (przeszłość przeplata się z teraźniejszością),
- liczne bezokoliczniki i imiesłowy przysłówkowe współczesne,
- różnorodne formy słowotwórcze.

W materiale źródłowym można napotkać różnorodne formy zapisu potwierdzające cechy związane z Mazowszem: *tydzien, zrobilismy, miłosciwy, za szczęśliwą*, obok form *młodość, dla miłości, miłosierdzie*. Można też odnaleźć wyrazy o odmiennej budowie morfologicznej z odmiennymi prze-

drostkami lub przyrostkami: **odleczyć** ‘wyleczyć’; **naśmieszyć** ‘rozśmieszyć’; **zaprzestał chodzić**; **wysoczynia** ‘wysokość’.

Wśród form mianownika liczby mnogiej rzeczowników męskoosobowych pojawia się forma deprecyjna leksemu **chłopaczki** (w tym przypadku nacechowana negatywnie), a następnie: **muzykanci**, czyli ‘osoby bez wykształcenia muzycznego, grający na wiejskich weselach, odpustach’. W drugim przykładzie jest zjawisko fonetyczne nazalizacji (**czyli pojawienie się rezonansu nosowego**) w brzmieniu samogłoski [Słownik gramatyczny języka polskiego 2020].

Inna wyszczególniona fraza to **dech żywota** wyszedł, czyli oddech, powiew (rzeczownik rodzaju męskorzeczowego) [Nowy słownik poprawnej polszczyzny, 2000, 31], wspierający rzeczownik abstrakcyjny, wtórnie skonkretyzowany w dopełniaczu liczby pojedynczej rodzaju męskorzeczowego *żywota*, który dawniej oznaczał życie, istnienie [Boryś 2005; Słownik gramatyczny języka polskiego, 2020; Wielki słownik języka polskiego PAN]. W źródłach pamiętnikarskich Jana Makarowskiego występuje też rzeczownik rodzaju nie-męskoosobowego w liczbie mnogiej: *modły*, oznaczający modlitwy, umartwienia, oraz rzeczownik rodzaju żeńskiego: *stroja*, w znaczeniu przystrojonego ołtarza polowego, w przykładzie: *Ołtarz wyglądał jak stroja<sup>2</sup> na Boże Ciało*. W innym miejscu: *był to wieczór radości i wesela*, czyli odczuwania radości, radowania się<sup>3</sup> [Słownik języka polskiego PWN, online; Mańczak 2017, 214]. Występuje również rzeczownik rodzaju męskoosobowego **lotnicy** (*niemieccy lotnicy*), oznaczający żołnierza wojsk lotniczych prowadzącego samolot lub technika o specjalności lotniczej [Słownik języka polskiego PWN, online].

Ciekawe przykłady zastosowania rzeczowników to m.in.: **baucug**, czyli bałcug – miejsce postoju pociągu gospodarczego z maszynami i wagonami mieszkalnymi dla pracowników [slangkolejowy.pl], czy maszyna rolnicza – **źniwiarka**. W pracy występują liczne potoczny, regionalizmy, czasem archaizmy, co podnosi walory językowe źródła. Występują też przymiotniki relacyjne lub rzeczowniki rodzaju męskorzeczowego: **Ruskie**, z fonetycznym zmiękczeniem<sup>4</sup> [Czeszewski 2008; Uniwersalny słownik języka polskiego, 2003]

<sup>2</sup> Według Danuty Adamczyk jej ojciec Jan Makarowski często był wołany do pomocy przy budowie stroy, czyli ołtarza na Boże Ciało.

<sup>3</sup> Bezpośrednio odziedziczone z prasłowiańskiego jest gw. pol. ‘wiesiele’.

<sup>4</sup> IPA:[rus’ci], AS: [rus’ki].

nawiązujące do Rusi, a dodatkowo mówiące pogardliwie o ludziach pochodzących z Rosji lub Związku Radzieckiego, w znaczeniu sowiecki. Inne jednostki, to: *przyglądając się pilnie* ‘baczenie’, przy *silnym* upale w znaczeniu dużym upale.

Zastosowanie przysłówków widoczne jest m.in.: *połały się łyzy obficie*, stylizowane na język biblijny, z którym Jan Makarowski często obcował, oraz: *cudnie*, czyli niezwykle pięknie, wspaniale, w przykładzie: *Księżyc cudnie świecił* [*Słownik języka polskiego PWN*, online]. Inny materiał pokazuje zastosowanie przysłówków: *naraz*, czyli nagle [*Słownik języka polskiego PWN*, online], a w innym miejscu: *lubi szczerze*, w znaczeniu *kocha*. Inny element warty zaznaczenia, to: *z darma racji* *mnie odmówiła przychodzenia*, pokazujący archaizm, w znaczeniu na darmo, bez sensu, głupio. Zastosowano też zaimek *mnie* zamiast ‘mi’ i zwrot: *odmówić przychodzenia*, oznaczający ‘zerwanie związku’.

W zakresie przymiotników mamy użycie stopnia najwyższego: *czas najokrutniejszy*, przy czym należy podkreślić, że powszechny związek frazeologiczny, to ciężkie czasy. Dodatkowo we frazie: *wróciłem żywy i cały* przedstawiona jest dawna forma rzeczownika żywy [*Słownik języka polskiego PWN*, online].

Przykładem zastosowania czasownika nieprzechodniego niedokonanego jest: *wstępuję znów do pracy* [*Słownik języka polskiego PWN*, online], który jest typowy w kolokacjach: wstąpić do kościoła, do organizacji. Powszechne użycie, to iść do pracy. Inne słowo, to czasownik przechodni dokonany: *zaprzestał chodzić*, posiadający przedrostek, który współcześnie jest zredukowany<sup>5</sup>. Następne zastosowanie czasownika, to: *chytrzyli się na pieniądze*, co pokazuje przejaw chciwości i skąpstwa lub używanie podstępny [*Słownik języka polskiego PWN*, online] oraz: *nazywali oni, że jem koks*, w znaczeniu mówili. Inny niuans kulturowy, to porównanie ciemnego pieczywa do koksu, który był powszechnym materiałem opałowym. W kolejnym miejscu matka Jana, Wiktoria Makarowska: *modliła o lekko śmierć, aby nie dokuczyć żyjącym*, czyli nie sprawiać kłopotu.

Podczas widzenia sennego Jana Makarowskiego występuje zwrot: *widoczność była do 3 sekund*, w znaczeniu było widać przez 3 sekundy. Można tu nadmienić, że widoczne jest to, co widać, a widzialne – to, co można zobaczyć [*Słownik języka polskiego PWN*, online]. Następny element

<sup>5</sup> Zaprzestać – przestać coś robić; przerwać jakąś czynność, zaniechać czegoś.

korpusu źródłowego, to: Niemcy **trzymali** posterunek w znaczeniu pełnili służbę na posterunku, byli na posterunku, a w innym miejscu czytamy: **przypadają** moje urodziny, w znaczeniu wypadają; **przystał** w Chętnie, czyli zatrzymał się. Występują jeszcze zwroty *trudno... usiedzieć... naraz zobaczyłem Ruskie*. Usiedzieć znaczy wytrwać, wytrzymać, pomieszkać jakiś czas [Słownik języka polskiego PWN, online], a synonimem drugiego przykładu jest przysłówek nagle. Dodatkowo *ucieknać*, jest niepoprawną formą czasownika uciec [Słownik języka polskiego, 1958–1969].

Fraza: **przyszedł** po nas **parowóz** z wagonem zawiera potocyzm, w znaczeniu przyjechał oraz parowóz, w znaczeniu lokomotywa napędzana silnikiem parowym.

Kolejne zwroty, z zastosowaniem wyselekcjonowanych słów, można znaleźć poniżej:

- **poznaje(ę)** po tym – widzę to po...,
- **zmyśla**, że idę do innej panny – w znaczeniu wymyśla, mówi nieprawdę [Słownik języka polskiego PWN, online],
- *życie się nie układa, jak sobie zamierzam uczynić* – jak sobie zaplanuję [Słownik języka polskiego PWN, online],
- czy **dopuszc** mnie do nieba – czy pozwolić wejść [Słownik języka polskiego PWN, online].

We frazie: **zasiedliśmy** z całą rodziną do **wieczerzy** – współcześnie wykorzystywany jest prefiks -u: **usiedliśmy**, natomiast rzeczownik rodzaju żeńskiego: *wieczera*, to dawny posiłek wieczorny [Słownik języka polskiego PWN, online; Mańczak 2017, 215].

Chętnie wspomina też miejsca zlokalizowane w Siedlcach oraz wydarzeń w mieście, w którym uczestniczył, oto przykłady:

*na ul. Świerczewskiego, naprzeciwko sklepu „5”<sup>6</sup>.*

*...mieszkała naprzeciwko szkoły Prusa (...). Było to koło pomnika, na ul. Świerczewskiego.*

*Obeszłem całe wylewy i park stary przyglądając się pilnie, jak to wszystko się mieni.*

*Cała ulica Piłsudskiego zapętniona młodzieżą. Chłopaczki małe stoją i oblewają wodą.*

<sup>6</sup> Sklep PSS „piątka”, który nadal istnieje w Siedlcach.

*Kilka metrów (dalej) dwóch muzykantów grają i śpiewają przepiękne piosenki. Między innymi zapamiętałem piosenkę „Chryzantemy złociste”, która się mi bardzo podobała. Spacerując sam, po chwili wróciłem do domu, bo się sam krępowałem chodzić.*

*Uroczyste nawiedzenie kopii obrazu Matki Boskiej (Boskiej) Częstochowskiej (Częstochowskiej). Delegacja, która była wyznaczona, przywiozła obraz z Częstochowy. Powitanie odbyło się przy kaplicy św. Teresy na Roskoszy.*

*Zmarł Komorowski Stanisław, gospodarz i rządciciel podwórza. Pochowany został na cmentarzu Janowskim. Żona wyprawiła pogrzeb po ludzku, z księdzem i krótkim kazaniem. Ludzi było sporo jak na zwykły dzień pracy (cały autokar).*

*Sadząc kartofle na działce na ulicy Próżnej przed 7 godziną słyszę ryk syren w dzielnicy przemysłowej, zgrzyt hamulców samochodów wiozących (ludzi) do pracy.*

*Dziś jest 1 maja, ulice udekorowane chorągwiami i transparentami. Nastrój świąteczny. O godzinie 12 (odbyła się) defilada wojskowa, później szły organizacje zakładowe i szkoły. Dzień był słoneczny. Po południu zabawa taneczna w parku.*

*Na lotnisku, na Nowych Siedlcach odbywają się pokazy lotnicze związane ze świętem Ligi lotniczej. Były pokazane skoki z samolotu na spadochronach. Spojrzałem z lotniska na piękny widok stawów.*

*Po procesji poszedłem do Czesi prosić ją, aby poszła razem nad rzekę, lecz ona odmówiła. Jednak dla mego uporu poszła, ale była podenerwowana i nie w humorze. Przeszliśmy się po brzegu rzeki... Później po obiedzie poszliśmy do parku.*

*(...) wnuczka, przystępuje do pierwszej komunii. Całą uroczystość odbyła się w kaplicy św. Józefa na Nowych Siedlcach, przy ul. Marchlewskiego.*

*W dniu dzisiejszym ks. Biskup Jan Mazur poświęcił krzyż i plac na rozpoczęcie budowy kościoła pod wezwaniem Świętego Ducha przy ulicy Kasprzaka i Obrońców Stalingradu. Został postawiony polowy (...). Na poświęcenie zebrało się około 1000 osób (...). Mszę świętą celebrował ks. Biskup Mazur, śpiewał chór katedralny wraz z profesorem Hochmanem (Hoffmanem). Obecnie rozpoczęto budowę wielu kościołów. Kończy się budowa kościoła św. Teresy, rozpoczęto budowę kościoła Bożego Ciała na Osiedlu Warszawska, kościół św. Józefa, przy ul. Marchlewskiego. Dobiega końca budowa kaplicy Miłosierdzia Bożego przy ul. Janowskiej, przy cmentarzu (...).*

Reasumując, pamiętnikarskie świadectwa Jana Makarowskiego otwierają nowy rozdział w badaniach nad piśmiennictwem prywatnym jako laboratorium tożsamości kulturowej. Zapiski są czymś więcej niż tylko literackim dokumentem epoki XX wieku i wpisują się w dynamiczną sieć intertekstualnych i metatekstualnych odniesień, odzwierciedlając nie tylko historię lokalną, lecz także złożoną świadomość człowieka Środkowej Europy – świadka transformacji cywilizacyjnych. Jednocześnie Siedlce, uchwycone w „językowej fotografii”, stają się przestrzenią semantycznej gry, w której regionalizmy, potoczizmy i archaizmy układają się w wielowarstwową narrację kulturową. Język, jako kluczowy aktor tej opowieści, opowiada historię nie tylko samego autora, lecz także społeczności, która go ukształtowała.

Warto zatem zastanowić się, czy tego rodzaju dokumenty – jednocześnie osobiste i uniwersalne – nie powinny być interpretowane w ramach szerszego, interdyscyplinarnego dialogu. Łącząc językoznawstwo, historię i antropologię, stają się one unikalnym kluczem do odczytywania tożsamości narodowej, która – jak u Jana Makarowskiego – spleta w sobie sprzeczności bycia zarówno przedmurzem Europy, jak i pomostem między jego przodkami i potomkami. Jego dzieło jest nie tyle zapisem czasu minionego, ile żywym dyskursem z teraźniejszością.

### Literatura

- Boryś W., 2005, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków.
- Czeszewski M., 2008, *Słownik polszczyzny potocznej*, Warszawa.
- Góny H., 2013, *Nazwy własne w piśmiennictwie pamiętnikarskim IX wieku. Perspektywa funkcjonalno-tekstologiczna*, Kraków.
- Gardzińska J., 1989, *Mowa mieszkańców Mogielnicy: studium socjolingwistyczne*, monografia nr 8, Siedlce.
- Le Goff J., 2007, *Historia i pamięć*, przeł. A. Gronowska, J. Stryjczyk, Warszawa.
- Mańczak W., 2017, *Polski słownik etymologiczny*, Kraków.
- Marzec L., 2023, *Papiery po Iłłakowiczównie. Archiwum jako przedmiot badań*, Poznań.
- Nowy słownik poprawnej polszczyzny*, 2000, red. A. Markowski, Warszawa.

- Olędzka M., 2022, *Kolekcja rodzinna Makarowskich jako odbicie lustrzane życia siedlczan w XX wieku oraz ich różnorodności językowych*, „Inskrypcje. Półrocznik”, R. X, z. 1(18), s. 323–327.
- Olędzka M., 2023, *Rodzinne Siedlce. Język źródeł pamiętnikarskich Jana Makarowskiego*, Siedlce.
- Pospíšil I., 2015, *Studia filologiczno-arealowe i areal Europy Środkowej*, „Postscriptum Polonistyczne”, nr 1(15), s. 141–149.
- Roman M., *Czech-Polish Studies in the 20th and 21st Century in the Context of Central and Eastern Europe*, <https://www.muni.cz/en/research/publications/1401026> [31.03.2023].
- slang-kolejowy.pl [2.03.2023].
- Słownik gramatyczny języka polskiego*, 2020, oprac. Z. Saloni, W. Gruszczyński, M. Wołiński, R. Wołosz, D. Skowrońska, Z. Bronk, wyd. IV online, [sgjp.pl](http://sgjp.pl) [20.01.2023].
- Słownik języka polskiego*, 1958–1969, red. W. Doroszewski, [sjp.pwn.pl](http://sjp.pwn.pl) [3.03.2023].
- Szulakiewicz W., 2013, *Ego-dokumenty i ich znaczenie w badaniach naukowych*, „Przegląd Badań Edukacyjnych”, nr 1(16), s. 65–84, [https://www.researchgate.net/publication/274448921\\_Ego-dokumenty\\_i\\_ich\\_znaczenie\\_w\\_badaniach\\_naukowych](https://www.researchgate.net/publication/274448921_Ego-dokumenty_i_ich_znaczenie_w_badaniach_naukowych) [20.02.2023].
- Tokarczuk O., 2016, *Fantom Europy Środkowej przegląda się w literaturze. Czy istnieje powieść środkowoeuropejska?*, [w:] *Perspectives on Contemporary East European Literature Beyond National and Regional Frames*, Manchester, s. 17–36.
- Uniwersalny słownik języka polskiego*, 2003, red. S. Dubisz i E. Sobol, Warszawa.
- Wielki słownik ortograficzno-fleksyjny*, 2001, red. J. Podracki, Warszawa.
- Wielki słownik języka polskiego PAN*, [wsjp.pl](http://wsjp.pl) [4.03.2023].

LINGUISTIC FEATURES  
OF CENTRAL EUROPEAN DIARY SOURCES JAN MAKAROWSKI

ABSTRAKT

**KEYWORDS:** Jan Makarowski, regional language, ego-document, memoirs, idiolect, Siedlce, Mazovia, linguistics, urban naming, onomastics, history of Siedlce, Central Europe

The subject of this research is the idiolect of a native of Siedlce, Jan Makarowski. The source corpus consists of texts from his diary. The language of the work is

representative of the community of Siedlce, Mazovia, the eastern part of Poland, and at the same time represents a part of Central Europe.

The present study tries to provide the core for a nomenclatural and structural analysis, supplemented by memoir and epistemological material from the family archive. They provide an intertextual space for socio-cultural and moral reflections written down by the protagonist of family events, filled with peculiar reflections and spiritual experiences.